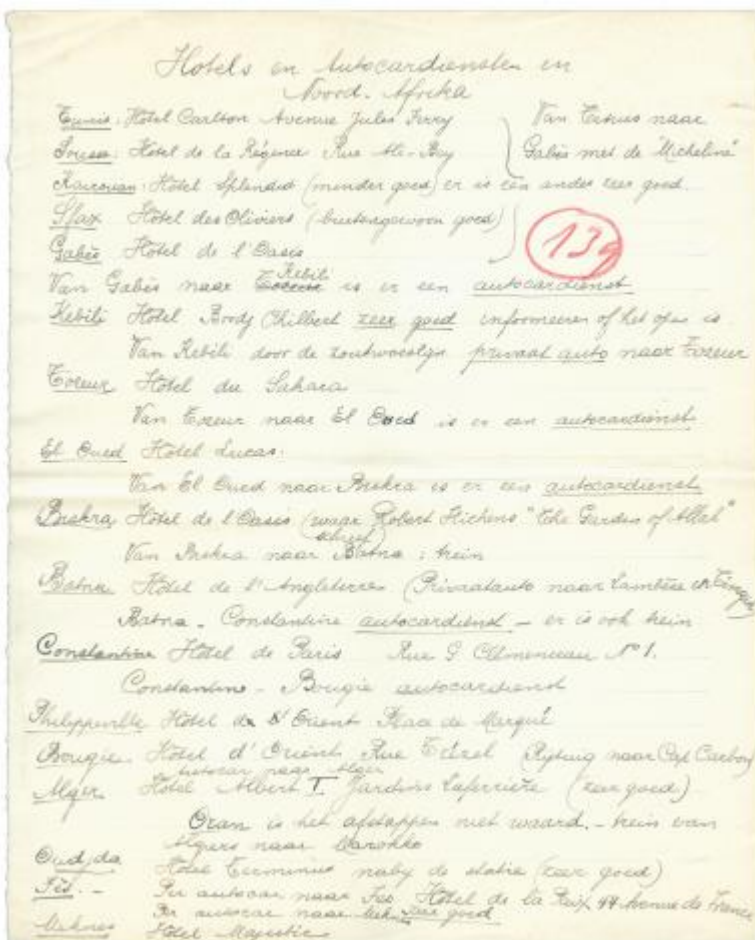

VTB-VAB: een pijler in het Vlaamse culturele nationalisme

Sophie Bossaert

De plannen voor een Vlaamse tegenhanger van de exclusief Franstalige Touring Club de Belgique (TCB, gesticht in 1895) dateren van voor de Eerste Wereldoorlog. De toeristische afdeling binnen het Algemeen-Nederlands Verbond (ANV) nam het initiatief om een Vlaamse Touring Club op te richten. Hippoliet Meert stichtte de Vlaamsche Toeristenbond in 1914. Het initiatief stierf echter een stille dood door de uitbraak van de Eerste Wereldoorlog.

Na de oorlog werd het idee opnieuw gelanceerd in Vlaamsgezinde Leuvense studentenkringen. Op 29 januari 1922 volgde de officiële oprichting van de Vlaamse Toeristenbond (VTB). Het doel van de vereniging was om het toerisme onder de Vlamingen en het reizen in het Vlaamse land te bevorderen, naast de culturele belangenbehartiging. In datzelfde jaar verscheen de eerste editie van het bondsblad *De Toerist*, later *Toerisme* genoemd. De bond telde eind 1922 reeds 5520 leden; het 100.000ste lid werd in juli 1930 ingeschreven. De sterkte van de vereniging lag onder meer in het grote aantal lokale vertegenwoordigers en afdelingen. In het eerste jaar werden er achtenvijftig afdelingen opgericht.

Bondsblad *De Toerist* bood een waaier van reisreportages aan in binnen- en buitenland. Veelal werden suggesties en artikels geleverd door lezers of globetrotters vanuit hun persoonlijke

ervaringen. Zo ook door mevrouw L. Verlooy over haar reiservaringen in Noord-Afrika (april 1940) [ADV N, A911(139)]

De VTB bood een waaier van activiteiten aan: landdagen, daguitstappen, groepsreizen, voordrachten, congressen, cursussen ... De organisatie verzorgde de uitgave van kaarten en publicaties (VTB-gidsen), de opstart van een toeristische boekhandel, de uitbouw van wandelpaden en de oprichting van de eerste Vereniging voor Vreemdelingenverkeer.

In de schoot van de VTB werden diverse organisaties opgericht: de Vlaamsche Vereening voor Watertoerisme, Simon Stevin Stichting, Verbond voor Heemkunde, de Vlaamse Kampeertoeristen, de Vlaamse Speleologenvereniging en zoveel meer. Aanvankelijk los van de VTB werd in 1924 de Vlaamsche Automobiëlbond (vanaf 1948 Vlaamse Automobilistenbond) opgericht. De vereniging kende echter een moeilijke start en zocht daarom aansluiting bij de bloeiende VTB. Heel wat initiatieven werden gezamenlijk uitgewerkt, zoals het eerste verkeerscongres van 1929. In september 1940 smolten beide verenigingen samen en kregen ze naambekendheid als VTB-VAB.

VTB gaf daarnaast ook financiële en morele steun aan de Vlaamse beweging: de IJzerbedevaarten, het Vlaams Nationaal Zangfeest, het Vlaamsch Verbond voor Brussel ... Partijpolitiek bleef de vereniging echter ongebonden. VTB-VAB bleef zo grotendeels buiten de actieve collaboratie. Niettemin bracht de repressie de organisatie een zware klap toe, gezien heel wat kaderleden en vertegenwoordigers werden opgepakt en al dan niet bestraft.

Het VTB-vliegtuigje bracht een groet aan de bedevaarders en strooide bloemen over de IJzervlakte tijdens de IJzerbedevaart van 18 augustus 1929 [ADV N, VFFY31/475]

In de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog ontplooidde de VTB-VAB een waaier aan activiteiten: inrichting van het Salon van de Vlaamse Humor, opstarten van een pechverhelping, oprichting van autorijscholen, uitbouw van een reisafdeling en de inrichting van diverse prijzen (Dr. Oscar de Gruyterprijs, de Hendrik Caspeleprijs, de Hippoliet van Peene-Virginie Miry prijs ...).

Heel wat Vlaams-nationalistische initiatieven, zoals de heropbouw van de IJzertoren, konden op de financiële en logistieke steun van VTB-VAB rekenen. De vereniging koos er wel voor om zich afzijdig te houden van Vlaamse samenwerkingsverbanden en mobiliseerde geen leden om aan Vlaamsgezinde manifestaties deel te nemen.

In de jaren '70 werd de VAB-werking geleidelijk aan het zwaartepunt van de vereniging. Nieuwe leden werden niet langer aangelokt door de cultureel-flamingantische werking. Het commerciële belang ging steeds zwaarder doorwegen. Het bestuur wilde de structuur van de organisatie aanpassen en het statuut van vereniging zonder winstoogmerk (vzw) inruilen voor dat van naamloze vennootschap (nv). Het plan botste op tegenkanting, uit vrees dat het cultureel-flamingantische aspect definitief zou verdwijnen. Door de toenemende concurrentie in de reissector volgden hervormingen en herstructureringen elkaar in een snel tempo op. De VTB-VAB raakte geleidelijk aan in financiële problemen. De bedrijfsactiviteiten werden ondergebracht in een afzonderlijke nv. In 1993 bereikte men een commercieel dieptepunt met de afstoting van de autorijscholen en een deel van de activiteiten als touroperator. Nadien stabiliseerde de situatie. De onvermijdelijke commercialisering van de VTB-VAB ging samen met een achteruitgang van het cultureel-flamingantische aspect. In april 2008 werd VTB-VAB vzw omgedoopt tot vtbKultuur. Zij kreeg een nieuw logo en huisstijl.

Het verenigingsarchief van VTB-VAB werd langs verscheidene overdrachten tussen 1999 en 2015 overgedragen aan het Archief- en Documentatie- en Onderzoekscentrum voor het Vlaams-nationalisme (ADV N). Het archief (ADV N BE AC 453) dateert uit de jaren 1920 tot 2010 en heeft een omvang van meer dan 170 strekkende meter. Hoewel er stukken uit het interbellum terug te vinden zijn, is het archief voornamelijk gedocumenteerd voor de periode na 1945. Het bevat documenten betreffende administratie, beheer, bestuur, financiën en activiteiten. Er zijn heel wat documentatiedossiers terug te vinden over toerisme, cultuur en Vlaamse beweging. Bovendien bevat het archief een aanzienlijke collectie boeken, periodieken en audiovisueel materiaal. Het gaat daarbij om tienduizenden foto's, affiches, plakketten, zelfklevers, geluidsopnames, films, tekeningen, prenten ...

Van de binnen- en buitenlandse groepsreizen bleven honderden foto's bewaard [ADV N, VQT 13/53]

In de meest recente overdracht (2015) bevindt zich een volledige reeks verslagen van de bestuursorganen VTB-VAB vzw, VTB-VAB nv en VTB-VAB Reizen nv. Naast documenten over bestuur en beleid, bleven heel wat stukken bewaard rond activiteiten als daguitstappen, groepsreizen, de VTB-VAB Kultuurprijzen en rond projecten als Langs Vlaamse Wegen en Vlaanderen Europees Verkennen. Er zijn ook werkingsdossiers van de stichting-Eric Suy: de erealgemeen voorzitter van de VTB-VAB-groep richtte een fonds op om onderscheidingen uit te reiken aan personen die zich verdienstelijk inzetten op het domein van cultuurtoerisme en heemkunde. De persoonsarchieven van Herman Soetaert (voormalig voorzitter van het Bestuurscomité VTB-VAB nv) en Karel De Meulemeester (meer dan dertig jaar directeur Reizen, secretaris-generaal Cultuur en beheerder van VTB-VAB vzw) werden mee in bewaring gegeven.

Tot slot zijn recent ook 380 afdelingsdossiers ontsloten met een omvang van 113 archiefdozen. Deze dossiers bevatten briefwisseling, programma's, documenten en audiovisueel materiaal (foto's, affiches ...) met betrekking tot activiteiten, financiën, leden- en vrijwilligerswerking van afdelingen en onderafdelingen (fotokringen, sportafdelingen, zangverenigingen ...). Ze werden gevormd door het secretariaat, dat de documenten bijhield ter verantwoording van de afdelingswerking aan de subsidiegevers en het bestuur. Deze dossiers geven een unieke kijk op het reilen en zeilen van het lokale culturele verenigingsleven in Vlaanderen.

Wie informatie zoekt over de geschiedenis van de Vlaamse cultuur, reizen en toerisme, kan in het archief van VTB-VAB zeker zijn gading vinden. De stukken vertellen een verhaal over hoe Vlaams-nationalisme en cultuur hand in hand gingen. Ze geven een beeld over het ontstaan en de evolutie van het cultureel verenigingsleven in Vlaanderen. VTB-VAB speelde immers een vooraanstaande rol in de culturele belangenbehartiging en de bevordering van het toerisme en reizen in diverse Vlaamse steden en gemeenten. Het archief is raadpleegbaar na toestemming van de bewaargever.

Bibliografie

- De Wever, Bart, Vlaamse Toeristenbond-Vlaamse automobilistenbond, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, Lannoo, 1998, pp. 3478-3483.
- Beyen, Marnix, Historische grootheid binnen handbereik. De Vlaamse Toeristenbond als schepper van lieux de mémoire, in: Seberechts, F. (ed.), *Duurzamer dan graniet. Over monumenten en Vlaamse Beweging*, Tielt, Lannoo, 2003, pp. 155-170.
- Gyselinck, Sophie, Grenzeloos reizen. De Vlaamse Toeristenbond tijdens het Interbellum, in: *ADV N-Medelingen*, nr. 43, 2014, pp. 4-8.
- Gunst, Petra De Vlaamse Toeristenbond. Tussen zuilvorming en cultureel nationalisme, in: *ADV N Medelingen*, nr. 22, 2008, pp. 4-8.
- Limbourg, Marleen, *Toerisme en politiek. De Vlaamse Toeristenbond (VTB)*, Licentiaatsverhandeling, VUB, 1987.

- Sophie Bossaert